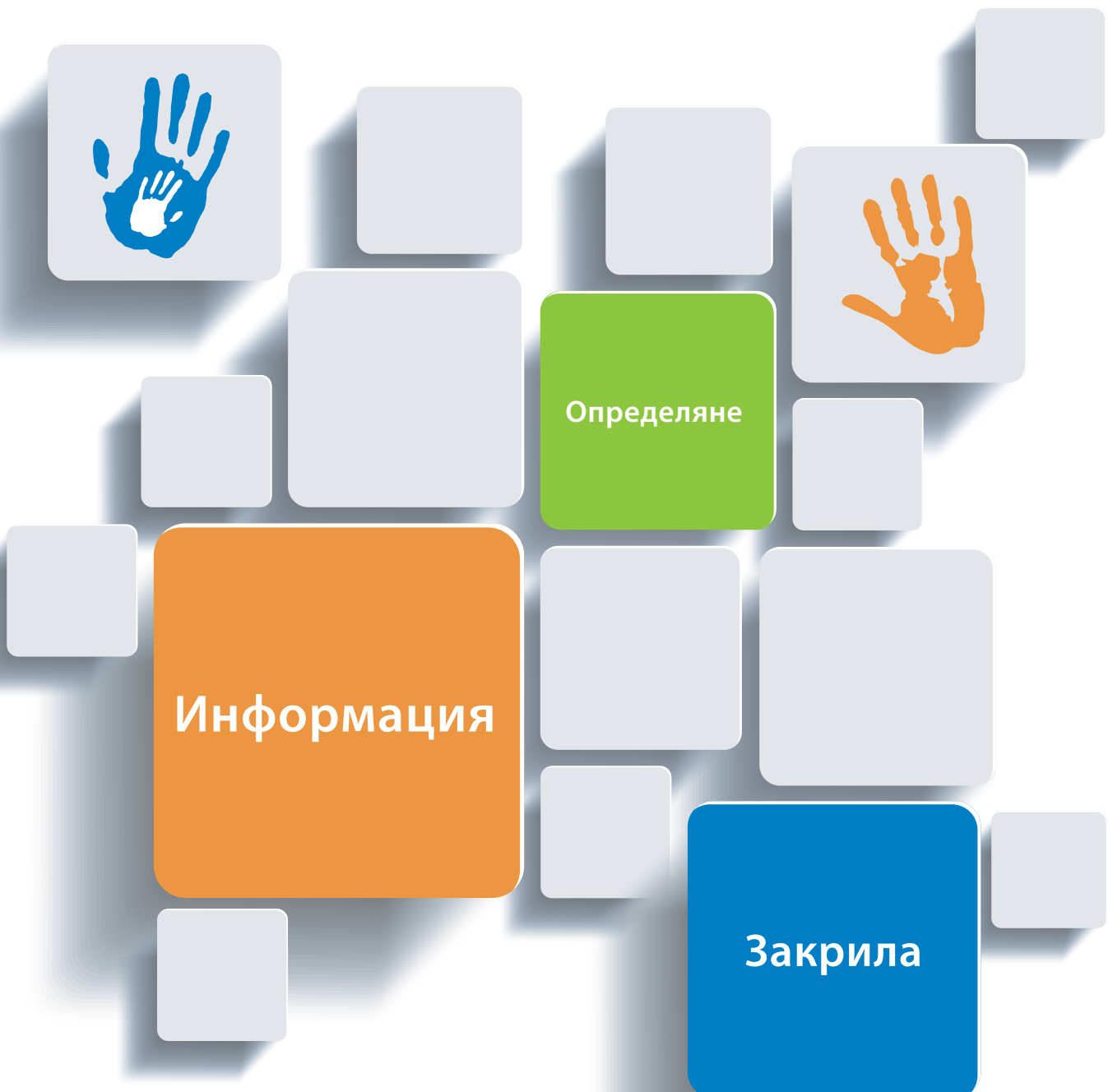

Практическо ръководство: достъп до процедурата за предоставяне на убежище

Europe Direct е услуга, предназначена да ви помогне да намерите отговори на въпросите, които си задавате за Европейския съюз.

Единен безплатен номер (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Информацията, както и повечето обаждания са безплатни (възможно е обажданията от мрежата на някои оператори, от обществени телефони или от хотели да бъдат таксувани).

Допълнителна информация за Европейския съюз можете да намерите в интернет (<http://europa.eu>).

Designed by EWORX

Люксембург: Служба за публикации на Европейския съюз, 2016 г.

Практическо ръководство:

BG	BZ-04-15-715-BG-N	ISBN 978-92-9243-657-5	doi:10.2847/5861
----	-------------------	------------------------	------------------

© Европейски съюз, 2016 г.

Възпроизвеждането е разрешено при посочване на източника.

Printed in Luxembourg

Отпечатано върху хартия, избелена без употреба на елементарен хлор (ECF)

Практическо ръководство: достъп до процедурата за предоставяне на убежище

Въведение

Тъй като вие често сте първите лица за контакт за граждани на трети страни, пристигнали във вашата държава, а в много случаи и в ЕС като цяло, имате решаваща роля за улесняване на ефективен достъп до международна закрила. Това може да се постигне, като проактивно разпознавате тези, които могат да се нуждаят от закрила, като им предоставяте съответната информация относно правото да кандидатстват за убежище, насочвате ги към подходящи процедури и друга помощ и процедурни гаранции, предоставяни на такива лица.

В ръководството е предоставена информация относно основните задължения на служителите, които първи установяват контакт, и правата на лицата, които може да се нуждаят от международна закрила, при първо установяване на контакт. То ще ви напътства при процедурата за разпознаване на лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за закрила, и за предоставяне на съответни процедурни гаранции и подкрепа.

Ръководството е структурирано в четири части:

- **Засилена роля на служителите, които първи установяват контакт, при достъпа до процедурата за предоставяне на убежище:** включва въведение в контекста на смесените миграционни потоци и преглед на съответната правна уредба, в това число относно основните права.
- **Как да се подготвите, за да разпознаете потенциален кандидат за международна закрила:** излагане на необходимите предварителни условия относно поведението и нагласата на служителите, които първи установяват контакт, така че да могат да разпознават лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила.
- **Признаци, че някой може да пожелее да кандидатства за международна закрила:** предоставяне на указания кои елементи да се вземат под внимание за по-добро разпознаване на лице, което може да пожелее да кандидатства за международна закрила.
- **Каква е следващата стъпка:** предоставяне на указания за ситуации, при които е разпознато лице, което може да пожелее да кандидатства за международна закрила, и какво да се направи, ако такова желание е изразено. Разгледани са и ситуации, при които лице, което може да има нужда от защита, не желае да кандидатства за международна закрила.

Трябва да знаете, че съгласно достиженията на правото на ЕС в областта на убежището служителите, които първи установяват контакт с лицата, търсещи международна закрила, и по-специално служителите, извършващи наблюдението на сухоземните или морските граници или граничните проверки, следва да получат съответната информация и необходимото обучение относно това как да разпознават желаещите да кандидатстват за международна закрила и как да действат в такива случаи.

Съдържание

Въведение	v
Засилена роля на служителите, които първи установяват контакт, при достъпа до процедурата за предоставяне на убежище	1
Основната роля на служителите, които първи установяват контакт	1
Основни права	2
Забрана за връщане	3
Достъп до процедурата за предоставяне на убежище	3
Как да се подготвите, за да разпознаете потенциален кандидат за международна закрила	6
Бъдете проактивни	6
Проактивни ли сте, или реактивни?	6
Наблюдавайте	7
Обърнете внимание на уязвимости	7
Непридружени или отделени деца	8
Бъдете непредубедени	8
Зачитайте достойнството	8
Не дискриминирайте	9
Не прибързвайте с преценката си	9
Бъдете активни слушатели	9
Използвайте подходящ и чувствителен стил на общуване	9
Работата с устния преводач	10
Обърнете внимание на езика на тялото	10
Бъдете наясно със своето лично положение	11
Признаци, че някой може да пожелае да кандидатства за международна закрила	12

Кой може да поиска убежище?	12
Лица с многобройни потребности от закрила	13
Неизчерпателен списък на признаците	13
Кое е лицето и откъде идва	14
Какво казва лицето	15
Какво можете да наблюдавате (външен вид и поведение)	15
Каква е следващата стъпка	17
Предоставете информацията	17
Разпознайте желанието за кандидатстване за международна закрила	17
Какво следва да направите, ако лицето е изразило желание да кандидатства за международна закрила	18
Какво да правите, ако лице, което може да има нужда от закрила, не желае да кандидатства за международна закрила	19
Достъп до процедурата за предоставяне на убежище	21
Приложение — Препратки към нормативни актове	23

Засилена роля на служителите, които първи установяват контакт, при достъпа до процедурата за предоставяне на убежище

Основната роля на служителите, които първи установяват контакт

Нарастването на обхвата и сложността на миграционните движения създава трудна обстановка на външните граници на ЕС. Хора с различни мотиви и цели се придвижват заедно в **смесени миграционни потоци**, използвайки едни и същи маршрути и транспортни средства. Такива пътувания могат да бъдат продължителни, тежки и опасни за живота, като често са организирани незаконно. Скрити в камиони, малки контейнери или натъпкани в негодни за плаване съдове, хората често пътуват при сурови условия, изложени на опасности, глад, експлоатация и злоупотреби от страна на контрабандисти и трафиканти. По време на пътуването те може да загубят членове на семейството или роднини. Има безброй съобщения за хора, които са експлоатирани, малтретирани, изнасилвани и принудени да проституират или да извършват престъпления.

Тъй като вие често сте първите лица за контакт с гражданите на трети страни, пристигнали във вашата държава, а в много случаи и в ЕС като цяло, имате решаваща роля за своевременното разпознаване на тези лица, задоволяване на основните им потребности, гарантиране на основните им права, предоставяне на информация и насочване към адекватните процедури и компетентните органи.

Наред с хората, чиито причини за пътуването не са свързани със закрила, има хора, **нуждаещи се от закрила**, които изискват незабавни действия. Сред тях може да има лица, нуждаещи се от международна закрила, както и жертви на трафик на хора, изтезание, изнасилване или други тежки форми на насилие, отделени или непридружени деца, изложени на риск жени и други лица в уязвимо положение.

Основни права

Всяка мярка, предприета на гранично-пропускателните пунктове и в местата за задържане, следва да бъде пропорционална на преследваните цели, недискриминационна и **да зачита напълно ключовите основни права**, сред които:

- **Човешко достойнство**, съгласно което всяко човешко същество има право по рождение да бъде ценено и зачитано, както и право на етично отношение.
- **Право на живот**, което забранява смъртно наказание или екзекуция и определя задължение за предприемане на предпазни мерки при ситуации, в които има реален и непосредствен риск за живота на даден човек.
- **Забрана на изтезанията**, съгласно което никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение, или на наказание.
- **Принцип на забрана за връщане**, който се отнася до задължението на държавите да се въздържат от експулсиране или връщане на дадено лице по какъвто и да е начин в условия, при които то може да бъде изложено на преследване и/или изтезание, нечовешко или унижително отношение, или наказание.
- **Право на убежище**, съгласно което всеки човек има правото да търси и да получи в други държави закрила от преследване. Държавите членки гарантират, че всяко лице, независимо дали е пълнолетно, или дете, има право да подаде молба за международна закрила от свое име или чрез свой роднина или представител.
- **Недопускане на дискриминация**, т.е. забрана на всякакво несправедливо третиране или произволно действие или разграничение въз основа на каквато и да е причина, като пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични особености, език, религия или убеждения, политически или други възгледи, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Всяко лице има тези права, независимо дали е поискало изрично международна закрила, или не.

Държавите членки трябва да гарантират, че органите спазват **принципа за тайната**, така както е той е определен в националното им право и наложен от законодателството на ЕС, по отношение на информацията, която получават в хода на своята работа. Информацията за това, че дадено лице е подало молба за международна закрила, не може да се разкрива пред властите на държавата на произход на лицето.

Забрана за връщане

Забраната на връщането се отнася до задължението на държавите членки да се въздържат от експулсиране или връщане на всяко лице по какъвто и да е начин до границите на териториите или до всяко място, където то може да бъде изложено на преследване, както и на нечовешко или унижително отношение или наказание, включително изтезания, дори ако то е мигрант с нередовен статут. В контекста на убежището принципът за забрана на връщането води до задължение да се предостави на лицата, търсещи международна закрила, достъп до територията и до справедливи и ефикасни процедури за предоставяне на убежище, чрез които да се реши дали лицето ще получи закрила, или не.

Кой е задължен? Задължението за забрана на връщането е със задължителен характер за всички държавни органи, както и за всяко друго лице или субект, действащи от тяхно име, включително служителите, които първи установяват контакт.

Какво включва това задължение? Забраната на връщането в условия на опасност или преследване съгласно международното право за бежанците е в сила за всяка форма на принудително извеждане, включително депортиране, експулсиране, екстрадиране, неформално прехвърляне или „предаване“ и недопускане до границата. Това включва също непрякото връщане, което представлява връщане на лицето в трета държава, където е налице рискът от връщане. Във всеки отделен случай трябва да се извърши надеждна оценка на риска за непряко връщане преди принудително извеждане в трета държава. Никое лице, търсещо международна закрила, не трябва да бъде върнато в трета държава за решаване на молбата без достатъчни гаранции във всеки отделен случай. Тези гаранции включват сигурността, че лицето ще бъде повторно прието в тази страна, ще се ползва с ефективна закрила срещу връщане, ще има възможност да потърси и да получи убежище и ще бъде третирано съгласно общоприетите международни стандарти.

Достъп до процедурата за предоставяне на убежище

За да се гарантира спазването на принципа за *забрана на връщането* и за да бъде ефективно правото на убежище, на всяко лице, което може да се нуждае от международна закрила, трябва да се осигури **достъп до процедурата за предоставяне на убежище**.

Не забравяйте, че при повечето сценарии хората ще имат възможност да изразят нуждата си за закрила и специалните си потребности за първи път пред вас.

Много хора, които могат да се нуждаят от международна закрила, не познават своите права и задължения и не търсят активно убежище в държавата, в която пристигат. Като първо лице за контакт за намиращите се на границата, вие имате жизненоважна роля

за улесняване на достъпа до международна закрила, като проактивно разпознавате лицата, които могат да пожелаят да кандидатстват за международна закрила, като им предоставяте съответната информация относно правото да подадат молба за убежище и ги насочвате към подходящи процедури.

Мерките, предприети на гранично-пропускателните пунктове и в местата за задържане, представляват един от основните моменти, когато специалните потребности на лицата в уязвимо положение могат да бъдат заявени или открити. Като един от служителите, които първи установяват контакт, вие имате също така задължението **да определите специалните потребности на лицата в уязвимо положение и да ги насочите за по-нататъшна преценка и/или подкрепа** към националните органи.

С цел по-добро определяне на специалните потребности на лицата в уязвимо положение, можете да използвате практическото ръководство на Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (EASO) за определяне на лицата със специални потребности (IPSN), което ще откриете на: <https://ipsn.easo.europa.eu>

Засилена роля на служителите, които първи установяват контакт, при достъпа до процедурата за предоставяне на убежище

Вашата роля за осигуряване на достъп до процедурата за предоставяне на убежище, определен в член 3, буква а) от Кодекса на шенгенските граници ⁽¹⁾, е допълнително засилена от достиженията на правото на ЕС в областта на убежището, и по-специално от преработения текст на Директивата за процедурите за убежище (ДПУ), влязла в сила на 20 юли 2015 г. ⁽²⁾. В преработения текст на ДПУ са въведени, наред с други, две основни разпоредби, които се отнасят пряко до ежедневната ви работа:

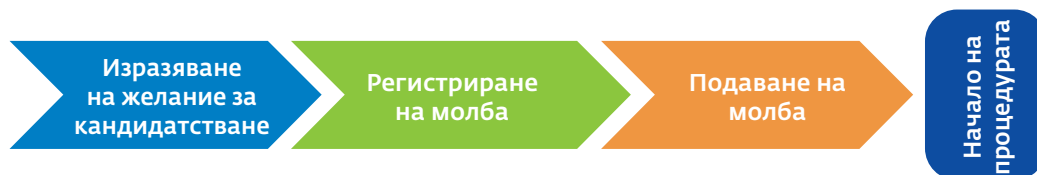

Член 8 от ДПУ (преработен текст) ви задължава да **предоставите информация относно възможността да се подаде молба за международна закрила** при наличие на **признаци, че лице, задържано в места за задържане или намиращо се на гранични контролно-пропускателни пунктове, може да пожелае да направи това**. На практика това означава, че трябва да сте проактивен при разпознаването на такова лице, да го информирате относно правото да подаде молба за убежище и да го посъветвате как да подаде молбата.

Член 6 от ДПУ (преработен текст) ви задължава да **насочите** лицето, което е изразило намерение да кандидатства за международна закрила (т.е. което е **поискала международна закрила**), към процедурата за предоставяне на убежище, като го информирате къде и как може да подаде молба за международна закрила.

В ДПУ (преработен текст) са описани освен това **три отделни стъпки за достъпа до процедурата**, като се прави ясна разлика между **изразяване на желание, регистриране и подаване на молба за международна закрила** и тяхното място в рамките на процедурата за предоставяне на убежище.

Трябва да знаете, че хората може да изразят намерение за кандидатстване за международна закрила по различни начини. Всяка проява на страх от преследване или тежки посегателства, ако бъде отказано влизане, изразен устно или писмено, се определя като такова искане. Не е необходимо да се използва точната дума „убежище“ или „бежанец“. Ако имате съмнения, следва да приемете, че е направено искане за закрила.

Желанието за кандидатстване за международна закрила представлява акта на изразяване, по какъвто и да е начин и пред който и да е орган, на желанието на лицето да получи международна закрила. Всеки, който е дал израз на намерението си да кандидатства за международна закрила, се счита за кандидат с всички права и задължения, произтичащи от този статут.

След като бъде отправена молба за международна закрила, тя трябва да бъде **регистрирана** от компетентните органи в даден срок — не по-късно от три работни дни, ако молбата е заявена пред орган, отговарящ за нейното регистриране, или не по-късно от

шест работни дни, в случай че молбата е заявена пред други органи, напр. полиция, гранична охрана, имиграционни власти и/или персонал на места за задържане. При изключителни обстоятелства, когато голям брой едновременни искания правят много трудно на практика да бъде спазен даденият срок, той може да бъде удължен до 10 работни дни.

(1) Регламент (ЕО) № 562/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 15 март 2006 г. за създаване на Кодекс на Общността за режима на движение на лица през границите (Кодекс на шенгенските граници).

(2) Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (преработен текст), наричана по-долу „ДПУ (преработен текст)“.

Подаването на молба за международна закрила означава кандидатът да предостави информация/документи за попълване на досието, създадено при регистрирането на молбата. Подаването на молбата поставя началото на първоинстанционната проверка. Държавите членки могат да определят правила за това как и къде следва да стане подаването.

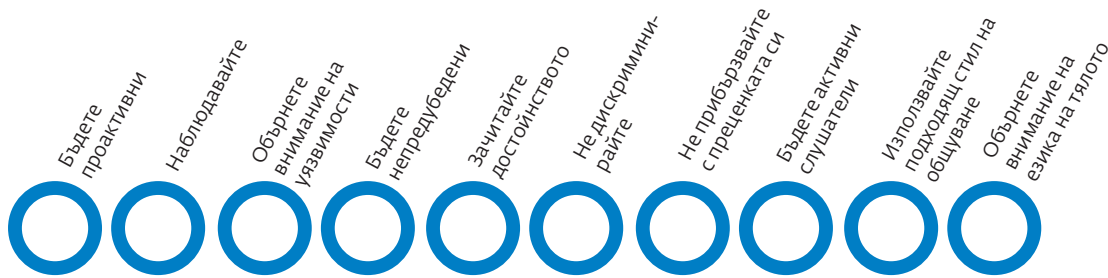

Имайте предвид, че вашата задача е да разпознавате лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила, да им предоставите информация и да ги насочите към съответния орган. Вие не можете да откажете на никого достъп до процедурата за предоставяне на убежище. От съществено значение е бързото и ефикасно насочване към компетентните органи е, за да се гарантира на практика правото на убежище. Не е ваше задължение да преценявате дали лицето пред вас има потребности, свързани със закрила, и дали може да му бъде предоставена международна закрила, или не.

Как да се подготвите, за да разпознаете потенциален кандидат за международна закрила

Лицата, нуждаещи се от закрила, ще се обърнат по всяка вероятност към лице в униформа и ще установят контакт с него. Възможно е обаче много от тях да са били обект на лошо отношение от страна на длъжностни лица в своята държава на произход или в други държави по време на пътуването си. Поради това в много случаи те няма да се обърнат към вас направо, така че ваша задача е да създадете атмосфера на доверие и проактивно да разпознавате лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила, и да се насочите към тези, за които може да се установи, че търсят закрила.

В настоящия раздел се дават указания как да се подготвите, за да изпълните задълженията си да разпознавате тези, които е възможно да се нуждаят от закрила, да ги допуснете на територията на ЕС и да ги насочите към националната процедура за международна закрила.

Бъдете проактивни

Да бъдете проактивни означава да насочите усилията си към елементи, които можете да контролирате или на които можете да повлияете. Проактивният подход ще ви помогне да изпълните задълженията си.

Граничните служители и служителите, които първи установяват контакт, **трябва да бъдат проактивни при осигуряване на ефективен достъп до процедурата за предоставяне на убежище**. Те са длъжни да разпознават лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила, да ги информират за правото им да поискат убежище и да им предоставят информация относно това как да заявят желанието си за международна закрила. Тези служители трябва също така да информират лицата, заявили намерението си да кандидатстват за международна закрила, как да направят това.

Проактивни ли сте, или реактивни?

Проактивното лице използва проактивен език (мога, ще го направя, предпочитам и пр.) и насочва усилията си към своята област на влияние, към неща, които може да контролира и на които може да въздейства.

Реактивното лице използва реактивен език (не мога, трябва да го направя, само ако и пр.) и насочва усилията си към област на загриженост, към неща, върху които има малко контрол или изобщо няма контрол.

Наблюдавайте

Наблюдението не е едно и също с простото „разглеждане на нещата“. То е активно възприемане на информация, което ви помага да преценявате хората и обстоятелствата по-бързо и по-точно. Наблюдението изисква от вас да държите очите и ушите си отворени, да получавате колкото е възможно повече информация и да я запомняте.

- **Следете отблизо всичко около себе си.** Постарайте се да забелязвате колкото се може повече от рутинните до необичайните неща и да ги запомняте. Съсредоточете се върху различията, особеностите, необичайните ситуации и обстоятелства. Осъзнаването на вашите впечатления е основна характеристика на добрия наблюдател.
- Търсете **признаци**, че лицето може да пожелае да кандидатства за международна закрила.
- **Обърнете особено внимание на езика на тялото** — изражения на лицето, жестове, зрителен контакт, пози и тон на гласа — на хората, които наблюдавате. Способността да разбирате и да използвате езика на тялото може да ви помогне да установите контакт с други хора и да разберете от какво се нуждаят. Запомнете обаче, че значението на езика на тялото и невербалните сигнали може да е различно в отделните държави и култури. Важно е следователно да избягвате неправилни тълкувания и да се въздържате от прибрзани оценки.

Обърнете внимание на уязвимости

Имайте предвид, че лицето пред вас може да е в уязвимо положение и да има специални потребности, изискващи особено внимание и незабавни действия. Вашата задача е да разпознаете специалните потребности на лицата в уязвимо положение и да ги насочите към допълнителна оценка и/или подкрепа.

Гранично-пропускателните пунктове и местата за задържане са сред основните места, където специалните потребности на лицата в уязвимо положение могат да бъдат заявени или открити. **Имайте обаче предвид, че е възможно те да не се забележат веднага и да се проявят едва на по-късни етапи.**

Убедете се, че всяка мярка, предприета в гранично-пропускателните пунктове или в местата за задържане, не засяга специфичната защита, предоставяна съгласно международното право на лицата, нуждаещи се от международна закрила и на тези в уязвимо положение, като жени и момичета, изложени на риск, включително бременни жени; деца, включително непридружени и отделени деца, жертви на трафик на хора; лица, които са били подложени на изтезание, изнасилване или други тежки форми на насилие; и лица с увреждания.

- **Регистрирайте уязвимост** и специалните потребности във възможно най-кратък срок в съответствие с националната практика и съобщете тази информация на съответните заинтересовани страни с оглед на предоставяне на необходимите гаранции и подкрепа.
- Убедете се, че познавате вашите **национални механизми за насочване и процедури** и че разполагате с данните за връзка с отговорните институции съгласно националната практика, включително специализираните служби за защита на детето, ВКБООН и други организации, предоставящи правни или други консултации за кандидатите.
- **Съобразете подхода, езика и стила си на общуване** с потребностите на лицето. Способността ви да изградите доверие и да общувате с лицето е много важна, както за да можете да разпознаете евентуални признаци на уязвимост, така и за да съберете точна информация.
- При необходимост **осигурете необходимата медицинска и/или друга адекватна помощ** в съответствие с националното законодателство и националната практика.

Непридружени или отделени деца

Съгласно приложимите международни и европейски правни норми и законодателство **дете е всяко човешко същество на възраст под 18 години**, освен ако съгласно законодателството, приложимо към детето, пълнолетие не се достига по-рано. Дори ако не сте сигурни, че лицето, което твърди, че е дете, наистина е такова, то трябва все пак да бъде насочено към органа, отговарящ за определяне на възрастта съгласно националното законодателство и националната практика и в съответствие с правото на ЕС.

Децата са по начало в уязвимо положение, така че е много важно да се проявява особена отзивчивост към техните специални потребности, още повече ако са непридружени или отделени. Непридружените и отделените деца следва да бъдат разпознати и насочени към отговорните органи възможно по-бързо съгласно националното законодателство и националната практика. В съответствие с правото на ЕС следва да се осигурят специфични гаранции в случая с непридружени деца, и по-специално определяне на представител във възможно най-кратък срок. Убедете се, че познавате националните процедури за насочване и имате под ръка данните за връзка със специализираните служби за защита на детето и други отговорни заинтересовани страни.

Останете винаги наблюдателни и обръщайте внимание на евентуални признаци за трафик на хора. Има ли нещо необичайно в ситуацията, която виждате? Мълчаливо, незаинтересовано/дистанцирано, объркано, уплашено, разтревожено ли е детето? Някой чака ли детето, или детето гледа към друг възрастен? По всяко време, ако има сериозно подозрение, че детето може да е изложено на риск от трафик на хора или има друга нужда от защита, незабавно влизат в сила механизъмът за насочване и първоначалната проверка в съответствие с националното законодателство и националната практика.

Не забравяйте да общувате по подходящ за детето начин, като имате предвид неговата възраст и степен на зрялост. Дръжте го в течение на това, което се случва и което ще се случи. Осигурете достъп до основни услуги.

Висшите интереси на детето трябва да имат първостепенно значение при всички действия и решения, които го засягат. Като общо правило децата следва да не се отделят от придружаващите ги родители или родственици освен ако няма сериозно подозрение, че не е в техните висши интереси да останат с тях. В такъв случай специализираните служби за защита на детето следва да бъдат незабавно уведомени съгласно националното законодателство и националната практика.

Трябва да се приложи принципът на забрана за връщане. Ако трябва да се приложи връщане, необходимо е да бъдат спазени предпазните мерки, определени в член 10 от Директивата за връщане.

Бъдете непредубедени

Категоризирането на хора, с които току-що сте се срещнали, и използването на обичайни методи за справяне с повтарящи се задачи е нормална реакция и процес, използван от повечето от нас. Важно е обаче да имаме предвид това и винаги да сме непредубедени, независимо от предишния ни личен и професионален опит. Имайте предвид, че всеки може да се нуждае от закрила, независимо как изглежда или действа.

Бъдете непредубедени. Да сте непредубедени означава да сте гъвкави и адаптивни към нови и различни преживявания, процедури и предизвикателства. Непредубедените хора имат по-малко предразсъдъци и е по-вероятно да променят мненията си, когато им се представят нови факти.

Зачитайте достойнството

Вие работите в една сложна и изпълнена с предизвикателства среда. Ежедневно се сблъсквате със стресови ситуации и срещате хора, които са изплашени, травмирани или които изпитват недоверие към държавните власти, както и други, които лъжат, мамят или демонстрират агресивно поведение.

Но тъй като често сте първите лица за контакт с гражданите на трети страни, пристигнали

в ЕС, вие представлявате своята държава, както и ЕС. Трябва да бъдете професионалисти, етични и да се държите по всяко време по начин, който представя добре вас и органа, който представлявате.

Не забравяйте винаги да зачитате достойнството на хората. Достойнството на всеки човек трябва да се зачита. По всяко време зачитайте човешкото достойнство и проявявайте чувствителност към културното многообразие и културните различия.

С такова поведение ще изградите доверие и ще бъдете уважавани. Помислете за това ... За да спечелите уважение, трябва преди всичко вие да се отнасяте с уважение. Неуважението създава напрежение и може да се превърне в конфликт.

Не дискриминирайте

Никой няма право да дискриминира друг човек. **Дискриминационното поведение, несправедливото отношение, както и всякакви други дискриминационни практики са несъвместими с основните права.**

За да избегнете дискриминация и да покажете чувствителност, е важно да общувате на език, който лицето разбира, и по начин, който го кара да се чувства в безопасност и сигурност. Ако е необходимо, съобразете подхода, езика и общуването си с пола, възрастта, физическото и психичното състояние и/или образователното равнище на лицето пред вас.

Не прибързвайте с преценката си

Не си съставяйте прибързано мнение за другите по действията, поведението и/или външния им вид. Вместо да преценявате лицето по онова, което е сторило, или заради начина, по който изглежда, поставете се да научите повече за него и неговата предистория. На друго място ще последва различна процедура, изпълнена от други длъжностни лица, които ще направят оценка на нуждите на лицето от защита и на правото му на международна закрила.

Не давайте оценка чрез вербална и невербална комуникация. Ако установите, че прибързвате с оценката си, спрете се и си припомнете, че трябва да наблюдавате.

Бъдете активни слушатели

Бъдете добри слушатели. Активното изслушване е един от основните елементи на комуникационните умения. Когато слушате истински, вие показвате искрен интерес към казаното, вместо само да го чувате. По този начин вие показвате зачитане на достойнството на лицето, с което общувате, а това влияе както на качеството, така и на количеството на информацията, която успявате да получите.

- **Слушайте с неподправен интерес** и с желание да разберете говорещия. Можете да използвате кратки и непосредствени обобщения, като повтаряте основни части от изложението със собствените думи на кандидата, за да покажете, че слушате активно и разбирате. Можете също така да използвате свои забележки, за да уверите лицето, че го слушате.
- **Насърчете лицето да говори.** Използвайте подканящи изрази, като: „Разкажете ми повече за това“ или „Какво стана тогава?“. Така подканяте кандидата да продължи да говори и допринасяте за поддържане и разширяване на разказа.
- **Задавайте въпроси, за да покажете интерес.** Помнете обаче, че най-точната и най-полезната информация се дава при отговор в свободен разказ. Ако прекъсвате прекалено често за задаване на допълнителни въпроси, това може да доведе и до загуба на мотивация или увереност у лицето и да намали вероятността то да разкаже пълната история.
- **Убедете се, че лицето пред вас** разбира какво говорите. Ваше задължение е да бъдете разбрани. Използвайте възможността за по-ясно разбиране, като например приканите лицето да повтори важни части от предоставената от вас информация със свои думи.

Използвайте подходящ и чувствителен стил на общуване

Различията в езика, културата и опита могат да създадат бариери в общуването. Много други фактори, като възраст, пол, стрес, физическо и психично здраве, както и условията на средата могат да повлияят на способността на лицето да се изразява. Необходимостта от общуване чрез устни преводачи също повишава риска от недоразумения.

Ето защо е важно да имате предвид факторите, които могат да смутят процеса на общуване и да приспособите съответно вашия стил и език на общуване. Това ще помогне да се намали чувството на тревога и стрес и ще гарантира качеството и количеството на получената информация.

- **Покажете чувствителност към личното положение**, ако е вече известно, и приспособете съответно стила си на общуване.
- **Използвайте подходящ език, който лицето може да разбере**. Винаги се старайте да общувате колкото е възможно по-точно, по-просто и по-ясно.
- **Уведомете лицето за това какво се очаква от него**, включително за дребните подробности, които често приемате за даденост, като кои сте вие, къде отивате, защо затваряте вратата на стаята за интервюто и т.н., както и за самия процес. Не следва да приемате, че всеки разбира нещата по същия начин като вас.
- **Осигурете поверителност**. Обяснете, че всичко казано ще остане поверително освен ако не се налага информацията да бъде споделена с други правителствени органи.
- **Оставете лицето да говори свободно**. Насърчете лицето да разкаже за събитие или ситуация със свои думи, при собствен темп и без прекъсвания.
- **Задавайте подходящи въпроси по подходящ начин**. Отворените въпроси показват, че вниманието ви е насочено към лицето. Започнете обсъждането с лесни въпроси.
- **Дайте на всекиго възможност да говори**. Вземете мерки никой да не се намесва и/или да отговаря на въпроси от името на лицето освен ако не действа в неговия висш интерес.

Работата с устния преводач

Достиженията на правото на ЕС в областта на убежището задължава държавите членки да използват устен превод до степен, необходима за улесняване на достъпа до процедурата за предоставяне на убежище, когато са налице признаци, че лицата, намиращи се в места за задържане или в гранично-пропускателни пунктове, може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила. Често се налага да се използва устен преводач за преодоляване на езиковите различия между лицето и съответния служител. Работата с преводач обаче изисква от вас да приспособите начина си на общуване с въпросното лице и на водене на обсъждането. Ето няколко неща, които трябва да имате предвид, когато използвате услугите на преводач:

- Обърнете внимание на избора на преводач. При възможност следва да се използва преводач от същия пол, ако кандидатът го желае.
- Информирайте преводача за отговорността и ролята му по време на интервюто.
- Проверете дали въпросното лице разбира преводача и обратното.
- Обръщайте се към въпросното лице пряко (в първо лице), а не чрез преводача, като използвате фрази в трето лице.
- Старайте се да говорите бавно и ясно и да правите чести паузи, за да му дадете възможност да превежда кратки откъси, по-специално ако се дават подробни или сложни обяснения.

Тези принципи са дори още по-важни, когато се използват преводачески услуги по телефона.

Обърнете внимание на езика на тялото

Езикът на тялото е един вид невербална комуникация, при която мисли, намерения или чувства се изразяват чрез физическо поведение, като изражения на лицето, поза на тялото, жестове, тон на гласа или използване на пространството. Способността да разбирате и да използвате невербалната комуникация е мощен инструмент за комуникация.

- **Обърнете внимание на невербалната комуникация.** Езикът на тялото е важен инструмент за изграждане на доверие и установяване и поддържане на контакт.
- **Изберете подходящи жестове и пози.** Възприемете отворен език на тялото (избягвайте кръстосване на ръцете, затворена позиция на тялото и т.н.). Използвайте адекватен тон на гласа и подходящи изражения на лицето, за да създадете сигурна и открита среда. Копирането на езика на тялото на кандидата може в някои случаи да установи атмосфера на разбирателство.
- **Зачитайте личното пространство на другия** и установете подходящ **зрителен контакт**. Зачитайте евентуалното нежелание на кандидата да установи зрителен контакт с вас.
- **Имайте предвид културните и свързаните с пола различия при невербалната комуникация.** Значението на езика на тялото и на невербалните сигнали варира в различните култури и тези разлики може да предизвикат недоразумения. Въздържайте се от прибързано тълкуване на езика на тялото на лицето пред вас.

Бъдете наясно със своето лично положение

Всеки от служителите, които първи установяват контакт, трябва да изпълнява своите задачи при трудни обстоятелства, срещайки се често с хора от различни култури, различен социален произход и различен житейски опит. Тази интересна, но поставяща изключителни изисквания работна среда може понякога да доведе до рутинен подход, стрес, неудовлетвореност или дори до симптоми на вторични травми, като натрапчиви мисли, хронична умора, тъга, гняв, лоша концентрация, изолация, емоционално изтощение, плашливост, срам, физическо заболяване, отсъствие от работа.

Личният ни живот може понякога да бъде извор на стрес и проблеми, които могат да повлияят на отношението ви към професионалните задачи и способността да се справяте със стреса на работното място.

Трябва да сте наясно с тези фактори и да полагате постоянни усилия, за да сведете до минимум тяхното въздействие. Ако е необходимо, не се колебайте да помолите вашите колеги или началници за помощ или да потърсите професионални консултации.

Признаци, че някой може да пожелае да кандидатства за международна закрила

Много хора, които може да се нуждаят от международна закрила, не търсят активно убежище в държавата, в която пристигат. Много от тях не знаят какви права и задължения имат или може да предпочетат да не искат закрила поради специфичното си положение или защото са били дезинформирани от други хора, в това число трафиканти, относно своите права и възможности за избор. Нереалистично е да се очаква от тях да познават сложностите на процедурата за предоставяне на убежище и на дъблинската процедура, да имат пълно доверие в органите, за да споменат страховете си на границата или в местата за задържане, или да знаят точните думи и изрази, които могат да им дадат достъп до процедурата.

В качеството ви на лица за първи контакт за хората на границите, ваше задължение е да установите кога дадено лице дава израз на намерението си да кандидатства за закрила и проактивно да ги разпознавате и информирате, когато има признаци, че може да пожелаят да кандидатстват за убежище.

Не забравяйте, че в повечето сценарии хората ще имат за първи път възможността да изразят нуждата си от закрила пред вас. Следователно вие сте първата, изключително важна стъпка за осигуряването на закрила на нуждаещите се от нея лица. Погрешно разпознаване на границите и непредаване на искането за убежище на компетентния орган може да доведе до сериозни последици за лицето, нуждаещо се от международна закрила. Това лице може да бъде върнато в държава, където животът или свободата му са застрашени или където то е изложено на преследване, смърт, жестоко и нечовешко унижително отношение или други тежки нарушения на правата на човека.

В настоящия раздел се предлагат някои полезни съвети и насоки, които да помогнат на служителите, установили първи контакт, да разпознават лицата, които може да пожелаят да кандидатстват, и да гарантират, че всички евентуални признаци са взети под внимание.

Кой може да поиска убежище?

→ **Имайте предвид, че не бива да отказвате на никого достъп до процедурата за предоставяне на убежище.**

Всеки има право да потърси убежище.

→ **Винаги помнете, че всеки може да бъде бежанец.**

Всеки може да се нуждае от закрила, независимо как изглежда или действа. В смесените миграционни потоци хора с различни мотиви и цели се придвижват заедно, често използвайки едни и същи маршрути и транспортни средства. Ето защо бежанците и лицата, чиито мотиви за пътуване не са свързани със закрила, може да изглеждат и да се държат по един и същи начин.

Не забравяйте, че вашата задача е да разпознавате лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила, да им предоставите информация и да ги насочите към съответния орган. Не е ваше задължение да преценявате дали лицето пред вас има потребности, свързани със закрила, и дали да му бъде предоставена международна закрила, или не. На друго място ще последват различни процедури, изпълнени от компетентни длъжностни лица, които ще направят оценка на нуждите на лицето от защита и ще решат дали то има право на международна закрила.

→ **Да, всеки може да бъде бежанец,** независимо от неговата държава на произход, етническа принадлежност и/или външен вид.

Всеки може да бъде бежанец, независимо дали:

- **е влязъл в държавата членка, или се намира на нейната територия с нередовен статут**, като използва фалшиви или подправени документи или няма изобщо документи, в това число и ако има забрана за влизане поради предишно нарушаване на законите относно миграцията;
- **е жертва на трафик на хора**. Жертвата на трафик на хора може да има нужда от закрила, която няма връзка с трафика. Лицето може да кандидатства за международна закрила, ако е избягало от ситуация на трафик; или самата процедура за предоставяне на убежище може да бъде използвана от трафикантите като средство за улесняване на присъствието на лицето в приемащата държава;
- **е непридружено дете**. Достиженията на правото на ЕС в областта на убежището предоставят специални гаранции, че непридруженото дете може да се ползва от правата и да спазва задълженията си в контекста на процедурите по предоставяне на убежище. Тъй като детето е по начало в уязвимо положение, много важно е да бъдат особено внимателни за допълнителни признаци или специални потребности и винаги да действат във висшите интереси на детето.

Лица с многобройни потребности от закрила

Помнете, че освен нуждата от международна закрила, някои лица могат да имат други нужди от защита, изискващи неотложно внимание. Лицето може например да бъде едновременно жертва на трафик и бежанец или непридружено дете и бежанец. Установяването на тези многобройни потребности и насочването към съответните процедури, по-специално на етапа незабавно след пристигането, може да създаде големи трудности.

Категоризирането на различните групи пристигащи лица не трябва да пречи на разработването на мерки за защита на правата на човека за всички лица без разлика, включително на правото на убежище. Така например в случая с жертви на трафик и непридружени деца трябва незабавно да бъдат задействани адекватни механизми за защита. Тяхното право на убежище обаче трябва да бъде също гарантирано, както и същевременното провеждане на всички стъпки от процедурите за предоставяне на убежище.

Неизчерпателен списък на признаците

Имайте предвид, че даденият по-долу списък на признаците е само ориентировъчен и в никакъв случай не обхваща всички възможни признаци и техните разновидности. Вместо като точна формула, той следва да се разглежда като съвет относно това върху кои фактори да насочите вниманието си, когато преценявате възможността някой да пожелае да кандидатства за международна закрила.

Признаците, че дадено лице може да пожелае да кандидатства за международна закрила, може да се проявят по различни начини. Можете да ги забележите, да научите за тях чрез пряк контакт с лицето или с други хора, да заключите за тях въз основа на представените от лицето документи и/или да ги установите при други обстоятелства. За да откриете признаците по-бързо и с по-голяма точност, обърнете специално внимание на следните елементи:

Кое е лицето и откъде идва

Държава на произход

Общите ви познания за актуалното положение в държавата на произход на лицето, включително общи политически обстоятелства, положение със сигурността, както и спазване на основните права, са важен източник на признаци за точно разпознаване на лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила. Така например държава, замесена във (гражданска) война или въоръжен конфликт, или държава, управлявана от диктаторски режим, е по всяка вероятност страна на произход на бежанци. Имайте обаче предвид, че никоя държава не може да се счита като общо безопасна за всички свои граждани, така че дори идващите от безопасна държава на произход може да имат индивидуални нужди от закрила.

Етническа принадлежност, религия, националност

Освен общите обстоятелства в държавата на произход, специално внимание следва да се обърне, ако лицето принадлежи на (национални, етнически и/или религиозни) малцинства, тъй като такива хора често са подложени на преследване или насилие. Това обаче не означава, че лицата от мнозинството не могат да имат нужда от закрила.

Общи обстоятелства на пристигането

Обстоятелствата при пристигания на големи групи и отделни хора или на семейства могат да създадат различни очаквания относно профила на тези хора и техните нужди от закрила. Важно е обаче да се има предвид, че бежанците не използват при пътуване само един от тези начини.

Възраст

Децата са поначало в уязвимо положение, така че е много важно да се проявява особена отзивчивост към техните нужди от защита, още повече ако са непридружени или отделени. Всяко длъжностно лице, което се занимава с дете, трябва да действа в неговите висши интереси, да може да общува с него по подходящ за детето начин и да има предвид евентуалните му допълнителни специални потребности.

Трябва да се разгледа възможността за специални мерки за защита, когато има признаци за незаконно превеждане през граница на деца или за трафик на деца. За допълнителна информация вижте *Наръчника за деца VEGA на Frontex* ⁽³⁾.

Пол

Жените и момичетата в условията на миграция могат да се окажат в особено уязвимо положение поради преживяното от тях в държавата на произход, по време на пътуването им и заради социалните или културните различия в приемащата държава. Ето защо специално внимание следва да се обърне на евентуалната им защита и/или на допълнителните им специални потребности. Това не значи, разбира се, че всички жени са уязвими в една и съща степен.

Следва да се предостави специална подкрепа, за да могат жените и момичетата да говорят с вас лично, без никой да се намесва и/или да отговаря на въпроси от тяхно име. Информационната следва да им се предоставя също директно, така че да не бъдат лишавани от жизненоважна информация и от възможността да вземат независимо решения, включително да поискат международна закрила или друго съдействие.

При възможност следва да се осигури присъствието на служител за установяване на първи контакт и преводач от женски пол. От жените не трябва да се иска настоятелно да говорят за инциденти или престъпления, свързани със сексуално насилие. Ако е уместно и в зависимост от възрастта им, жените следва да бъдат деликатно запитани дали не са бременни и при необходимост да бъдат уведомен за налична подкрепа.

(3) http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Training/VEGA_Children_Handbook.pdf

Семейно положение

Важно е да се вземе под внимание семейното положение на лицето. Някои категории, като непридружени или отделени деца, самотни жени или самотни родители с деца, могат да се окажат в особено уязвимо положение и да имат нужда от защита, както и допълнителни специални потребности.

Какво казва лицето

Изявленията на лицето са ключът и често пъти единственият признак дали то може да пожелае да кандидатства за международна закрила, или могат сами по себе си да представляват изразяване на желание за международна закрила. Особено ако лицето изрази по какъвто и да е начин страх или тревога от преследване или тежки посегателства, в случай че му бъде отказано влизане, това следва да се счита за такъв признак. Някои от ключовите думи, изрази или послания, даващи евентуално знак, че лицето може да пожелае да кандидатства за международна закрила, включват:

- **Страх:** например ако лицето изпитва страх да се върне в родната си страна; страхува се от преследване; страхува се да не попадне в затвора в родната си страна; страхува се да не бъде убито, ако се върне там.
- **Смърт:** например ако лицето се страхува да не бъде убито след връщането си.
- **Преследване:** например ако лицето казва, че е било преследвано в родната си страна или се страхува да не бъде преследвано, след като се върне.
- **Изтезания:** например ако лицето казва, че то или членове на семейството му са били изтезавани или ако покаже белези или други наранявания, причинени по всяка вероятност от изтезания.
- **Война:** например ако лицето казва, че има (гражданска) война или въоръжен конфликт в родната му страна; че се страхува да не бъде убито във войната и пр.
- **Връщане:** например ако лицето казва, че не може да се върне в родната си страна; че го е страх да се върне; че няма къде да се върне; че се страхува да не бъде преследвано, затворено, изтезавано или убито, ако се върне в своята страна.
- **ВКБООН (ООН) или адвокат:** например ако лицето пита за служба на ООН или на ВКБООН; иска среща с ВКБООН; иска среща с адвокат и пр.

Имайте предвид, че устните изявления на кандидата често се дават на език, който не е неговият първи език, и/или с посредничеството на преводач. Тази езикова бариера може да повлияе на взаимното разбиране и да причини очевидни несъответствия или противоречия в изявленията на кандидата.

Какво можете да наблюдавате (външен вид и поведение)

Търсене на контакт със/избягване на служителите

Почти навсякъде по света длъжностните лица могат да се разпознаят по униформите им. Униформата придава власт и авторитет и може да окаже силно психологическо въздействие върху онези, които я виждат. Лицата, които може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила, по всяка вероятност ще отидат при лице в униформа и ще установят контакт с него. Имайте предвид обаче, че хората може да идват и от държави, където униформата поражда недоверие или дори страх. Хората често избягват униформените лица поради страх от последствията от незаконно влизане, притежание на подправени или фалшиви документи или пълната липса на документи. В тези случаи трябва да можете да разтълкувате такива сигнали, за да реагирате адекватно или да предоставите помощ.

Страх

Страхът поражда високи равнища на стрес, който може да се прояви по много начини, както физически, така и емоционални. Силният страх може напълно да обездвижи лицето и да причини пасивност и апатия. В други случаи може да причини хиперактивност, агресивност и/или странно поведение. Трябва да знаете, че всеки може да се нуждае от закрила, независимо как действа.

Имайте предвид, че страхът и стресът могат да затруднят лицето пред вас да разбере въпросите ви и да слуша внимателно. Ето защо е важно да създадете атмосфера на безопасност и сигурност, като предоставяте информация и давате обяснения.

Взаимоотношения между хората

Почти всички групи се основават на взаимозависимост, независимо дали групата е голяма, или малка, формално структурирана или свободна, насочена към една или друга дейност. В дадена група може да се установят взаимоотношения от различно естество, както положителни взаимоотношения на взаимно доверие и подкрепа, така и нездравни отношения на зависимост, подчиненост, контрол и злоупотреба. Ето защо е много важно да обърнете внимание на взаимодействието между членовете на съответната група и да търсите нездравни и проблематични признаци. Дайте на всеки възможност да говори с вас поотделно, в това число на децата и жените. Вземете мерки никога да не се намесва и/или да отговаря на въпроси от тяхно име, освен ако не действа в техните висши интереси.

Външен вид (рани, белези, облекло, вещи и пр.)

Видими рани, травми или белези могат да бъдат силен признак за нужда от защита. Други външни знаци, като вид и изглед на облеклото, подходящ багаж и други вещи, които лицето носи със себе си, могат да бъдат признак на желание да се кандидатства за международна закрила. Трябва обаче да знаете, че всеки може да се нуждае от закрила, независимо как изглежда.

Език на тялото

Обърнете внимание на езика на тялото на лицето, като изражения на лицето, поза на тялото, жестове, тон на гласа и пр. Способността да разбирате и използвате невербалната комуникация е мощен инструмент за комуникация и може да бъде важен признак, че лицето може да пожелае да кандидатства за международна закрила. Имайте предвид обаче културните и свързаните с пола различия при невербалната комуникация. Значението и използването на езика на тялото и невербалните сигнали варират в различните култури и тези разлики може да предизвикат недоразумения. Ето защо се въздържайте от прибързано тълкуване.

Не забравяйте, че вашата преценка при влизането е от важно и решаващо значение. Посъветвайте се с прекия си началник, ако имате някакви съмнения относно намеренията на човека пред вас. Едно неправилно решение, например отказ за влизане, може да има тежки последици за човека пред вас. Поради това винаги помислете внимателно, преди да действате.

Каква е следващата стъпка

Предоставете информацията

Ваше задължение е да гарантирате, че всяко лице, което може да пожелае да кандидатства за международна закрила, е информирано за възможността да стори това и посъветвано как да го направи. Именно така достъпът до процедурата за предоставяне на убежище може да бъде ефективен на практика.

Основната цел на предоставянето на информация е да се гарантира, че лицата, които може да се нуждаят от международна закрила, имат ефективен достъп до процедурата за предоставяне на убежище и са в състояние да вземат добре информирани решения дали да кандидатстват за международна закрила. Затова информацията трябва да се предостави своевременно и да бъде колкото е възможно по-пълна, с оглед на обстоятелствата.

Информирайте лицето за възможността да подаде молба за международна закрила.

Ваша задача е да предоставите основна информация относно процедурата за предоставяне на международна закрила и убежище на лица, които може да желаят да кандидатстват. Предоставената информация и степента на подробност могат да варират в зависимост от обстоятелствата, но следва да включват най-малко информацията относно:

- основните права и задължения на лицето;
- какво означава международна закрила;
- кой се счита за бежанец или за лице, на което е предоставена субсидиарна закрила;
- как може да се подготви и подаде молба за международна закрила.

Уверете се, че сте запознати с информацията, която следва да се предостави въз основа на националната практика, и че разполагате с данните за връзка с отговорните институции, включително специализираните служби за защита на детето и други заинтересовани страни, като преводачи, НПО, ВКБООН и всяка друга организация, която предоставя правни консултации или друга помощ. Ако е приложимо, уверете се, че имате допълнителни копия от разни информационни листовки и брошури на съответните езици.

Необходимо е да общувате на език, разбираем за лицето, което може да наложи присъствието на преводач. Общуването следва да се съобрази със специалните потребности и обстоятелства на лицето, включително съобразяване с неговия пол и/или подход, съобразен с интересите на детето.

Разпознайте желанието за кандидатстване за международна закрила

Трябва да знаете, че хората може да изразят намерение за кандидатстване за международна закрила по различни начини. Всяка проява на страх от преследване или тежки посегателства, ако бъде отказано влизане, изразена устно или писмено, се определя като такова искане. Не е необходимо да се използва точната дума „убежище“ или „бежанец“.

Съгласно законодателството на ЕС в областта на убежището се приема, че дадено лице е заявило желание да кандидатства за международна закрила, когато изрази по какъвто и да е начин и в каквато и да е форма желанието си да подаде молба или даде да се разбере, че търси международна закрила.

Като служители, които първи установяват контакт, вие често ще сте първите представители на вашата държава, с които гражданите на трети страни, пристигнали в ЕС, се срещат и пред които имат за първи път възможността да изразят желанието си да кандидатстват за убежище.

Трябва да можете да разпознаете кога дадено лице е дало израз на желанието си да кандидатства, да му предоставите съответната информация и да го насочите към компетентния орган, който отговаря за процедурата за предоставяне на убежище.

Не забравяйте, че вашата задача е да установите, че дадено лице е изразило желанието да кандидатства за международна закрила, да му предоставите информация и да го насочите към съответния орган. **Не е ваше задължение да преценявате дали лицето пред вас действително има потребности, свързани със закрила**, и дали следва да му бъде предоставена международна закрила, или не. На друго място ще последва различна процедура, изпълнена от други длъжностни лица, които ще направят оценка на нуждите на лицето от защита и на правото му на международна закрила.

Какво следва да направите, ако лицето е изразило желание да кандидатства за международна закрила

Всеки, който е дал израз на намерението да кандидатства за международна закрила (т.е. който е заявил такова желание), се счита за **кандидат за международна закрила** с всички права и задължения, произтичащи от този статут. Като служители, които първи установяват контакт, ваша задача е да помогнете за гарантиране на тези права, като насочите кандидатите към съответните органи и организации.

Регистрирайте молбата, ако е приложено, или я насочете към органите, компетентни да я регистрират

Ако лицето изрази желанието си да кандидатства за убежище пред вас, това значи, че то е „заявило“ такова желание и става кандидат за международна закрила. След като молбата бъде изготвена, тя трябва да бъде регистрирана от компетентния орган. Целта на процедурата на регистрация е да се направят по-ефективни правата и задълженията, произтичащи от заявяването на молбата. Следователно регистрацията следва да се извърши възможно най-бързо в сроковете, предписани от законодателството на ЕС.

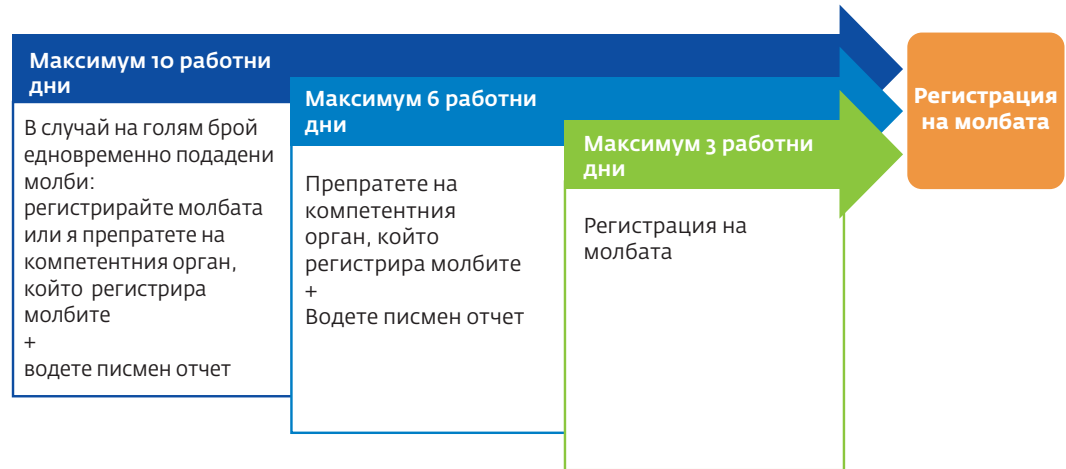
Ако сте служители към орган, който е компетентен да регистрира молбата, вие сте длъжни да я регистрирате в рамките на три работни дни.

Ако работите за орган, който не е компетентен да регистрира, следва да препратите молбата **на компетентния орган, така че тя да бъде регистрирана** не по-късно от шест работни

Помнете, че на кандидатите за убежище не бива да се налагат наказания въз основа на незаконното им влизане или пребиваване, при условие че се представят незабавно на органите.

дни, след като е била изготвена. Препоръчително е да водите писмен отчет в съответствие с вашите национални процедури за получените молби.

Уведомете кандидата къде и как може да подаде молбата

Като служители към органа, който по всяка вероятност получава молби за международна закрила, вие сте длъжни да уведомите кандидата къде и как да подаде молбата. Следва да се предостави информацията относно:

- какво означава подаване, включително последствията, ако кандидатът не подаде молбата си;
- кой орган е отговорен за процедурата за предоставяне на убежище;
- какво е необходимо, за да се подаде молбата;
- къде да отиде, за да подаде молбата;
- как може да стигне дотам.

Определете специалните потребности на кандидата и го насочете към съответната процедура

Направете това незабавно. За кандидати с многобройни потребности преценете кои механизми за насочване трябва да бъдат задействани и в какъв ред, така че да можете да отговорите на всички специални потребности на кандидата. Така например в случая с жертви на трафик или непридружени деца може да е необходимо да бъдат задействани адекватни механизми за защита, докато протича процедурата за предоставяне на убежище.

Какво да правите, ако лице, което може да има нужда от закрила, не желае да кандидатства за международна закрила

Възможно е да попаднете в ситуации, когато лице, което може да има нужда от закрила, решава да не кандидатства за убежище. Това е негово право на избор и никой не може да го принуди да направи това. Помнете обаче, че в такива случаи вие имате все пак някои задължения, възложени ви по силата на международното и европейското право, например:

Приложете принципа на забрана за връщане

Никой не може да бъде върнат в държава, където е изложен на риск от изтезания, нечовешко или унижително отношение или наказание. Принципът на забрана за връщане е в сила и за лица, които са на границата или в открито море. Той води до изискването да се предостави на лицето достъп до територията. Всяко връщане трябва да се извършва по установени процедури (обратно приемане, процес на връщане и пр.), включващи задължителните правни и други гаранции. Колективните експулсирации са забранени.

Информирайте лицето за възможността да кандидатства за международна закрила

Ваше задължение е да предоставите основна информация относно международната закрила. Не забравяйте, че основна цел на предоставянето на тази информация е да се гарантира, че въпросното лице е в състояние да вземе добре информирани решения дали да кандидатства, или не.

Може да се наложи предоставянето на информация да бъде съобразено с обстоятелствата и да включва по-специално правата, които кандидатите имат (напр. правото да останат), и задълженията на търсещите убежище съгласно европейското и националното право, както и последствията, ако не подадат молба за международна закрила.

Разгледайте възможността за обръщане към ВКБООН, НПО и/или други организации въз основа на националното законодателство и националната практика, които евентуално да предоставят по-специализирана консултация и подкрепа.

Ако се съмнявате, посъветвайте се с началника си

Съветвайте се с прекия си началник винаги когато имате някакви съмнения относно намеренията на лицето пред вас особено ако връщането му в държавата на произход или транзит може да представлява нарушение на международното право.

Придържайте се към вашите национални оперативни процедури за последващи действия

Достъп до процедурата за предоставяне на убежище

- ▶ Всяко човешко същество трябва да бъде ценено и зачитано
- ▶ Винаги на първо място се предоставят спешни здравни грижи и се задоволяват основните потребности

1

Всеки може да стане бежанец

Всеки може да има нужда от защита, независимо от своята държава на произход, етническа принадлежност, външен вид или поведение.

2

Всеки има право на защита срещу връщане

Никой не може да бъде експулсиран или върнат в ситуация, където ще бъде изложен на риск от преследване, смъртно наказание, изтезания или друго нечовешко или унижително отношение или наказание. Това правило важи и за недопускане на границата и за всяка форма на принудително извеждане.

3

Лицата в уязвимо положение трябва да бъдат разпознати и да им се окаже необходимата помощ

Мерките, взети в гранично-пропускателните пунктове и в местата за задържане, са от решаващо значение, тъй като там могат да бъдат заявени или открити специалните потребности на лицата в уязвимо положение, включително деца и жертви на трафика на хора.

4

Висшите интереси на детето имат предимство при всички действия, засягащи деца

При преценяване на висшите интереси на детето трябва да се вземат предвид фактори като безопасност и сигурност, възможности за събиране на семейството, благосъстоянието на детето и мнението му в зависимост от неговата възраст и степен на зрялост.

5

Всеки, който пожелае да кандидатства за международна закрила, трябва да бъде информиран за правото му да го направи

Информацията относно правото на убежище трябва да се предоставя на всички лица, които може да имат нужда от международна закрила, за да им се осигури ефективен достъп до процедурата за предоставяне на убежище.

6

Всеки има право да кандидатства за международна закрила

На никого не може да бъде отказан достъп до процедурата за предоставяне на убежище дори ако това лице не отговаря на всички условия за влизане.

7

Всеки страх или проява на страх може да се тълкува като искане за международна закрила

Хората могат да изразят намерение за кандидатстване за международна закрила по различни начини. Всяка проява на страх (устна или писмена) от преследване или тежки посегателства, ако бъде отказано влизане, се счита за такова искане. Не е необходимо да се използва думата „убежище“ или „бежанец“.

8

На кандидатите за международна закрила не бива да се налагат наказания поради незаконно влизане или пребиваване

Тези, които се представят незабавно на органите, не бива да бъдат наказвани поради незаконно влизане или пребиваване.

9

Всяка молба трябва да бъде регистрирана или препратена за регистриране на отговорния орган

След изготвянето на молбата тя трябва да бъде регистрирана от отговорния орган. Регистрацията следва да се извърши възможно най-бързо в сроковете, предписани от закона.

10

Принципът на забрана за връщане трябва да се прилага дори когато лицето не кандидатства за убежище

Всяко връщане трябва да се извършва по установени процедури, включващи задължителните правни и други гаранции. Никой не може да бъде върнат в държава, където ще бъде изложен на риск от изтезания, нечовешко или унижително отношение или наказание, дори ако е нарушил законите относно миграцията.

Приложение — Препратки към нормативни актове

► Човешко достойнство

Право на Европейския съюз	
Харта на основните права на ЕС	Член 1 Човешко достойнство Човешкото достойнство е неприкосновено. То трябва да се зачита и защитава.

Право на живот

Право на Европейския съюз	
Харта на основните права на ЕС	Член 2 Право на живот 1. Всеки има право на живот. 2. Никой не може да бъде осъден на смърт, нито екзекутиран.

Забрана на изтезанията

Международно право	
Европейска конвенция за защита на правата на човека	Член 3 Забрана на изтезанията Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унизително отношение или наказание.
Право на Европейския съюз	
Харта на основните права на ЕС	Член 4 Забрана на изтезанията и на нечовешкото или унизително отношение или наказание Никой не може да бъде подложен на изтезания, на нечовешко или унизително отношение или наказание.

Забрана за връщане

Международно право

Женевска конвенция

Член 33, параграф 1

Забрана за експулсиране или връщане („refoulement“)

Никоя договаряща държава няма по какъвто и да е начин да експулсира или връща („refouler“) бежанец до границата на територията, където са били застрашени животът или свободата му по причина на неговата раса, религия, националност, принадлежност към дадена социална група или политически възгледи.

Право на Европейския съюз

Харта на основните права на ЕС

Член 19, параграф 2

Защита в случай на принудително извеждане, експулсиране и екстрадиране

Никой не може да бъде принудително отведен, експулсиран или екстрадиран към държава, в която съществува сериозен риск да бъде осъден на смърт, да бъде подложен на изтезание или на друго нечовешко или унижително отношение или наказание.

Кодекс на шенгенските граници

Член 3

Обхват

Настоящият регламент се прилага за всяко лице, което пресича вътрешна или външна граница на държавите членки, без да се засягат:

(...)

б) правата на бежанци и лица, които търсят международна закрила, по-специално по отношение на забраната за връщане.

Член 3а

Основни права

При прилагането на настоящия регламент държавите членки изцяло спазват приложимото право на Съюза, включително Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-долу „Хартата на основните права“), съответното международно право, включително Женевската конвенция, задълженията, свързани с достъпа до международна закрила, по-специално принципа на „забрана за връщане“ (non-refoulement), както и основните права.(...)

Член 13, параграф 1

Отказ за влизане

На гражданин на трета страна, който не отговаря на условията за влизане, постановени в член 5, параграф 1, и не принадлежи на категориите лица, посочени в член 5, параграф 4, се отказва влизане на териториите на държавите членки. Това не накърнява прилагането на специални разпоредби относно правото на убежище и международна закрила или относно издаването на визи за дългосрочно пребиваване.

<p>Регламент (ЕС) № 656/2014 относно наблюдението на външните морски граници в контекста на операциите на Frontex</p>	<p>Член 4, параграф 1 Защита на основните права и принцип на забрана за връщане</p> <p>Никое лице не може, в нарушение на принципа на забрана за връщане, да бъде сваляно на брега, да бъде принуждавано да влиза, да бъде водено или по друг начин предавано на властите на държава, в която, наред с другото, съществува сериозна опасност да му бъде наложено смъртно наказание, да бъде подложено на изтезания, преследване или друго нечовешко или унижително отношение или наказание, или в която съществува заплаха за живота или свободата му поради неговата раса, вероизповедание, националност, сексуална ориентация, принадлежност към определена социална група или политически възгледи; или в която съществува сериозна опасност за такова експулсиране, извеждане или екстрадиране в друга държава в разрез с принципа на забрана за връщане.</p>
<p>Директива за връщането 2008/115/ЕО</p>	<p>Член 4, параграф 4</p> <p>По отношение на граждани на трети страни, които са изключени от приложното поле на настоящата директива, в съответствие с член 2, параграф 2, буква а) държавите членки [...]:</p> <p>б) спазват принципа на „забрана за връщане“.</p> <p>Член 5</p> <p>При прилагането на настоящата директива държавите членки [...] и спазват принципа на „забрана за връщане“.</p>
<p>Регламент (ЕО) № 767/2008</p>	<p>Член 31, параграф 3 Предаване на данни на трети страни</p> <p>Такива предавания на лични данни на трети страни или международни организации не засягат правата на бежанците и лицата, търсещи международна закрила, по-специално по отношение на принципа на забрана за връщане.</p>
<p>Регламент (ЕС) №1052/2013</p>	<p>Член 2, параграф 4</p> <p>При прилагането на настоящия регламент държавите членки и Агенцията спазват основните права, по-специално принципите на забрана за връщане и зачитане на човешкото достойнство, както и изискванията за защита на личните данни.</p>

Право на убежище

<h3>Право на Европейския съюз</h3>	
<p>Харта на основните права на ЕС</p>	<p>Член 18 Право на убежище</p> <p>Правото на убежище се гарантира при спазване на правилата на Женевската конвенция от 28 юли 1951 г. и на Протокола от 31 януари 1967 г. за статута на бежанците и в съответствие с Договора за създаване на Европейската общност.</p>

<p>ДПУ (преработен текст) (*)</p>	<p>Член 7, параграф 1 Молби, подадени от името на лица на издръжка или непълнолетни</p> <p>1. Държавите членки гарантират, че всяко пълнолетно правоспособно лице има право да подаде молба за международна закрила от свое име.</p> <p>2. Държавите членки могат да предвидят, че може да бъде подавана молба от кандидата от името на лицата на негова издръжка. В този случай държавите членки гарантират, че пълнолетните лица на издръжка на кандидата са дали съгласието си молбата да бъде подадена от тяхно име; при липса на такова съгласие тези лица имат възможност да подадат молба от свое име.</p> <p>(...)</p> <p>3. Държавите членки гарантират, че непълнолетно лице има правото да подаде молба за международна закрила от свое име, ако е правоспособно да действа в процедури съгласно законодателството на съответната държава членка, чрез родителите си или други пълнолетни членове на семейството, чрез пълнолетно лице, което отговаря за него по силата на закона или съобразно практиката на съответната държава членка, или чрез представител.</p>
--	--

Недопускане на дискриминация

Международно право	
<p>Европейска конвенция за защита на правата на човека</p>	<p>Член 14 Забрана на дискриминацията</p> <p>Упражняването на правата и свободите, предвидени в настоящата конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.</p>
<p>Женевска конвенция</p>	<p>Член 3 Недопускане на дискриминация</p> <p>Договарящите държави се задължават да прилагат разпоредбите на конвенцията спрямо бежанците без каквато и да е дискриминация по отношение на раса, религия или страна на произход.</p>
Право на Европейския съюз	
<p>Харта на основните права на ЕС</p>	<p>Член 21, параграф 1 Недискриминация</p> <p>Забранена е всяка форма на дискриминация, основана по-специално на пол, раса, цвят на кожата, етнически или социален произход, генетични характеристики, език, религия или убеждения, политически или други мнения, принадлежност към национално малцинство, имотно състояние, рождение, увреждане, възраст или сексуална ориентация.</p>

Неналагане на наказания

Международно право

Женевска конвенция

Член 31, параграф 1

Бежанци, пребиваващи незаконно в страната, където са потърсили убежище

1. Договарящите държави се задължават да не налагат наказания заради незаконно влизане или пребиваване на тяхна територия на бежанци, които, пристигайки направо от територия, където са били застрашени животът и свободата им по смисъла на член 1, са влезли или пребивават на тяхна територия без разрешение при условие, че те се представят незабавно на властите и приведат уважителни причини за незаконното си влизане или пребиваване на територията на страната.

Право на Европейския съюз

Кодекс на шенгенските граници

Член 13, параграф 1

Отказ за влизане

На гражданин на трета страна, който не отговаря на условията за влизане, постановени в член 5, параграф 1, и не принадлежи на категориите лица, посочени в член 5, параграф 4, се отказва влизане на териториите на държавите членки. Това не накърнява прилагането на специални разпоредби относно правото на убежище и международна закрила или относно издаването на визи за дългосрочно пребиваване.

Достъп до процедурата за предоставяне на убежище

Право на Европейския съюз	
ДПУ (преработен текст) (*)	<p>Съображение 25 В интерес на правилното определяне на лицата, които се нуждаят от закрила като бежанци по смисъла на член 1 от Женевската конвенция или като лица, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, всеки кандидат следва да има ефективен достъп до процедурите, (...)</p> <p>Съображение 26 С цел осигуряване на ефективен достъп до процедурата за разглеждане служителите, които първи влизат в контакт с лица, търсещи международна закрила, и в частност служителите, които осъществяват наблюдение на сухопътните или морските граници или извършват гранични проверки, следва да получат съответната информация и необходимото обучение за разпознаване и обработка на молбите за международна закрила, като <i>inter alia</i> се вземат надлежно под внимание съответните насоки, разработени от EASO. Те следва да бъдат в състояние да предоставят необходимата информация относно това къде и как може да се подаде молба за международна закрила на гражданите на трета страна или лица без гражданство, които се намират на територията, включително на границата, в териториалните води или в транзитните зони на държавите членки, и които искат международна закрила. Когато тези лица се намират в териториалните води на държава членка, те следва да бъдат свалени на сушата, а техните молби — разгледани в съответствие с настоящата директива.</p> <p>Съображение 28 За да се улесни достъпът до процедурата по разглеждане на молбите на граничните контролно-пропускателни пунктове и в местата за задържане, следва да се предостави информация относно възможността да се кандидатства за международна закрила. Посредством услугите на преводач следва да се гарантира осъществяването на основна комуникация, чрез която компетентните органи да разберат дали лицата обявяват желанието си да кандидатстват за международна закрила.</p> <p>Член 8, параграф 1 Информация и съвети в местата за задържане и на граничните контролно-пропускателни пунктове</p> <p>При наличие на признаци, че граждани на трети държави или лица без гражданство, задържани в места за задържане или намиращи се на гранични контролно-пропускателни пунктове, включително в транзитните зони на външните граници, може да пожелаят да кандидатстват за международна закрила, държавите членки им предоставят информация относно възможността да направят това. В тези места за задържане и гранични зони държавите членки предвиждат осигуряването на устен превод, доколкото това е необходимо за улесняване на достъпа до процедурата за убежище.</p>
Кодекс на шенгенските граници	<p>Член за Основни права</p> <p>При прилагането на настоящия регламент държавите членки изцяло спазват приложимото право на Съюза, включително Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-долу „Хартата на основните права“), съответното международно право, включително Женевската конвенция, задълженията, свързани с достъпа до международна закрила, по-специално принципа на „забрана за връщане“ (<i>non-refoulement</i>), както и основните права. (...)</p>

Изготвяне и регистриране на молба за международна закрила

Право на Европейския съюз

ДПУ (преработен текст) (*)

Съображение 27

При условие че гражданите на трета държава или лицата без гражданство, които са изразили желанието си да кандидатстват за международна закрила, са кандидати за международна закрила, те следва да изпълняват задълженията и да се ползват от правата по настоящата директива и по Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила. С тази цел държавите членки следва възможно най-скоро да регистрират тези лица като кандидати за международна закрила.

Член 2, буква в)

Определения

„Кандидат“ означава гражданин на трета държава или лице без гражданство, което е подало молба за международна закрила, по която все още не е взето окончателно решение.

Член 6

Достъп до процедурата

1. Когато дадено лице подава молба за международна закрила до орган, който съгласно националното право е компетентен да регистрира подобни молби, регистрацията се извършва не по-късно от 3 работни дни след подаването на молбата.

Ако молбата за международна закрила е подадена до други органи, които има вероятност да получат подобни молби, но не са компетентни да направят регистрацията съгласно националното право, държавите членки се уверяват, че регистрацията се извършва не по-късно от 6 работни дни след подаването на молбата.

(...)

5. Когато едновременно подаване на молби за международна закрила от голям брой граждани на трета държава или от лица без гражданство на практика затруднява спазването на предвидения в параграф 1 срок, държавите членки могат да предвидят този срок да бъде удължен на 10 работни дни.

Уязвими лица

Право на Европейския съюз

ДПУ (преработен текст) (*)

Съображение 29

Някои кандидати, които може да се нуждаят от специални процедурни гаранции въз основа на *inter alia* тяхната възраст, пол, сексуална ориентация, полова идентичност, увреждане, тежко заболяване, психична болест или последици от мъчения, изнасилване или други тежки форми на психическо, физическо или сексуално насилие. Държавите членки следва да се стремят да разпознават кандидатите, които се нуждаят от специални процедурни гаранции, преди да бъде взето решение на първа инстанция. На тези кандидати следва да бъде предоставена подходяща подкрепа, в т.ч. достатъчно време, с цел създаване на условията, необходими за техния ефективен достъп до процедурите и за представяне на елементите, необходими за обосноваване на молбата им за международна закрила.

Член 24

Кандидати, които се нуждаят от специални процедурни гаранции

1. Държавите членки правят оценка в рамките на разумен срок след подаването на молбата за международна закрила дали кандидатът се нуждае от специални процедурни гаранции.
2. Оценката, посочена в параграф 1, може да бъде включена в съществуващите национални процедури и/или в оценката, посочена в член 22 от Директива 2013/33/ЕС, и не е необходимо да бъде под формата на административна процедура.
3. Държавите членки гарантират, че когато за кандидатите е установено, че са кандидати, които се нуждаят от специални процедурни гаранции, за тях се предоставя подходяща подкрепа, с цел да им се даде възможност по време на цялата процедура за убежище да се ползват от правата и да спазват задълженията, предвидени в настоящата директива.

Когато не може да се предостави такава подходяща подкрепа в рамките на процедурите, посочени в член 31, параграф 8 и член 43, по-специално когато държавите членки считат, че кандидатът се нуждае от специални процедурни гаранции в резултат на мъчение, изнасилване или други тежки форми на психологическо, физическо или сексуално насилие, държавите членки не прилагат, или престават да прилагат член 31, параграф 8 и член 43. Когато държавите членки прилагат член 46, параграф 6 по отношение на кандидати, за които член 31, параграф 8 и член 43 не могат да се прилагат съгласно настоящата алинея, държавите членки предоставят най-малко гаранциите, предвидени в член 46, параграф 7.

4. Държавите членки гарантират, че нуждата от специални процедурни гаранции също се удовлетворява, в съответствие с настоящата директива, ако тази нужда бъде установена на по-късен етап от процедурата, без непременно процедурата да започва отначало.

<p>ДПК (преработен текст) (*)</p>	<p>Член 21</p> <p>Разпоредби относно уязвимите лица</p> <p>Общ принцип</p> <p>Държавите членки отчитат в националното право за прилагане на настоящата директива специфичното положение на уязвимите лица, като ненавършилите пълнолетие, непридружените ненавършили пълнолетие, хората с увреждания, възрастните хора, бременните жени, самотните родители с ненавършили пълнолетие деца, жертвите на трафик на хора, лицата с тежки здравословни проблеми, лицата с психични разстройства и лицата, които са понесли мъчения, изнасилвания или други тежки форми на психологическо, физическо или сексуално насилие, например жените — жертва на генитално осакатяване, в националното право за прилагане на настоящата директива.</p>
<p>Регламент (ЕС) № 656/2014 относно наблюдението на външните морски граници в контекста на операциите на Frontex</p>	<p>Член 4, параграф 4</p> <p>По време на цялата морска операция участващите екипи отчитат специалните нужди на децата, включително на непридружаваните непълнолетни и маалолетни лица, жертвите на трафик на хора, лицата, нуждаещи се от спешна медицинска помощ, лицата с увреждания, лицата, нуждаещи се от международна закрила, и другите лица в особено уязвимо положение.</p>

(1) Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (преработен текст).

(2) Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за определяне на стандарти относно приемането на кандидати за международна закрила (преработен текст).

КАК ДА СЕ СДОБИЕМ С ПУБЛИКАЦИИТЕ НА ЕС?

Безплатни публикации:

- един екземпляр: чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- повече от един екземпляр или постери/карти:
от представителствата на Европейския съюз (http://ec.europa.eu/represent_bg.htm),
от делегациите в страни извън Европейския съюз (http://eeas.europa.eu/delegations/index_bg.htm),
като се свържете с услугата Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_bg.htm)
или като се обадите на 00 800 6 7 8 9 10 11 (безплатен номер в ЕС) (*).

(*) Информацията, както и повечето обаждания са безплатни (възможно е обажданията от мрежата на някои оператори, от обществени телефони или от хотели да бъдат таксувани)

Платени публикации:

- чрез EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Платени абонаменти:

- чрез някой от търговските представители на Службата за публикации на Европейския съюз (http://publications.europa.eu/others/agents/index_bg.htm).

